

MAGNETOGRAM GOVORA

Majda Širca, ministrica za kulturo, na predstavitvi programa Vzemimo Evropo ZARES na gradu Bogenšperk, 23. maja 2009

Grad Bogenšperk ni bil izbran slučajno, dragi moji, kar nekaj razlogov je, zakaj smo zares na tem mestu. Tu je shranjenih mnogo zgodb iz sveta čarovnic – danes bi čarovnicam rekli alternativke, zdravnice in znanstvenice. Tu je dvajset let bival Janez Vajkard Valvasor, tudi nek čarovnik, ki je, kot bi danes rekli, zastopal nacionalni interes, javno dobro, korist naroda in slavo Kranjske. Tu zunaj raste tudi drevo, ki so ga člani gibanja posadili v spomin Janeza Drnovška in tu je drevo, ki ga je sam Janez Drnovšek posadil na zelenici pod gradom.

Slučajno je, ali pa tudi ne, da je Janez Vajkard otroštvo preživel v Izlakah in da je tam tudi pokopan. Tam je namreč bila njegova posest oziroma družina, v kateri je bil Janez eden izmed 16 otrok. Letos mineva 320 let od izida knjige Slava vojvodine Kranjske, Valvasorjevega največjega in hkrati tudi zadnjega dela. V maju, čez nekaj dni, bo minilo kar 370 od njegovega rojstva oziroma od tega, ko je bil krščen. Letos, ob tej 320-letnici, so se znanstveniki odločili prevesti v slovenščino, sicer zelo s težavo prevodno, njegovo literaturo.

Zaresnici in zaresniki boste danes govorili o Evropi – Valvasor jo je prepotoval počez. Kar bi nam mogoče danes rekel, bi bilo – ne le Evropa, videti in poznati je treba cel svet. Šele po tem zares poznaš svoj dom. Valvasor je ves svet in dom zastavil za svoj lastni projekt – zanj je zapravil dobesedno vse. Prodal je vse gradove, ki jih je prej kupil, Bogenšperk, Lichtenberg in Črni potok, in tako naprej. Slavil je Kranjsko šele po tem, ko je spoznal svet. Kranjsko je opisal in orisal, prvi se je ukvarjal z bakrotiskarstvom, imel je svoje grafično podjetje, ogromno knjižnico in tudi zbirko. S Slavo je želel predstaviti tujcem svoj domači svet, s pisano besedo in lastnoročno risbo približno 300 mest, gradov, samostanov in vasi po Sloveniji. Čeprav je bila knjiga takrat uspešnica, je ob njej bankrotiral. Danes nas gleda na pravem presečišču v parku, pred narodnim muzejem, na križišču državnega zbora in ljubljanske banke – njegova podoba je na pravem mestu, na pravem mestu je bila njegova podoba, ko smo imeli še tolarje. Njegova zbirka okrog 8000 grafik evropskih mojstrov je danes zbrana v nacionalnem projektu, čeprav ga nacija oziroma država ni podpirala, ga je v Iconotheci Valvasoriani, ki zajema 18 knjig v 100 izvodih in prvi zvezek 18 knjig, ki jih je zbral Janez Gostiša s pomočjo gospodarstva, je spravljen tukaj zgoraj – skratka, vrnila se je tja, kjer je tudi nastala.

Kakorkoli že – Valvasor je bil znanilec razsvetljenske miselnosti na Slovenskem. Vprašanje, ali je imel dovolj potomcev, bom rekla razsvetljenih potomcev – ne govorimo o realnosti, o stvarnih potomcih, teh namreč res ni imel. Kljub temu, da je imel ogromno otrok, je šla moška veja več ali manj v samostan, rodbina se je ohranila po ženski liniji – menda je ena vnukinja v šestem kolenu danes na Dunaju. Skratka – govorim o metaforičnih potomcih, o tistih razsvetljenih potomcih, ki postavljajo stvari na glavo in se lotevajo nemogočega, ki stavijo na vse zato, ker jim je realno premalo. Ki se ne predajo in ki spregledajo, opustijo posledice svojega fanatizma, ki so megalomanski velikopotezni, ki jih ni strah, ki izumljajo in ne ponavljajo, ki prebijajo inercijo, ki ugibajo, če ne poznajo, in ki vztrajajo raje, kot lagodno živijo. Danes je seveda tovrstnih donkihotovskih primerov skorajda nemogoče najti. Mogoče tudi zaradi tega, ker je že vse raziskano in nam ostaja vse bolj reciklaža preteklosti. Stranka zares je mnogo razpravljala o tem, da bo preteklost reciklirala tako da bo postavila pod vprašaj

obstoječe vrednote in da bo na ta način gradila prihodnost. Zdaj pa – smo to naredili, ali smo mogoče ujetniki toka, ki nam diktira trenutno gašenje posledic nekega določenega, neprimerne gospodarskega in tudi sicer časa, ali pa smo ujeti v tok vsakodnevnega sobivanja v družbi, ki ji je dana odgovornost? Mogoče bomo izvedeli. Mogoče se danes tudi sprašujemo, ali je lahko Evropa tista, s katero mogoče lahko lažje mislimo nove vrednote. Je kriza lahko gibalo misli? Kje smo mi v njej in kje je ona v odnosu do nas? Nas srka, se ji podrejamo ali jo oblikujemo? Kot rečeno –Valvasor jo je spoznal po dolgem in počez, Evropo ter tudi svet, ampak na koncu je prispeval kamen, ne kamenček, o tem delu Zemlje, ki ga Evropa in svet nista poznala. Dobra tri stoletja je od njegovega znanstvenega podviga, še zmeraj je vpisan v knjigo znanstvenikov znanstvene akademije v Londonu, ampak tri stoletja je malo in hkrati tudi veliko, ogromno. Malo proti temu, kar predstavlja večnost in mnogo za to, kar je treba dojeti kot večnost. V tem času so črke in seveda jezik prehodile pot od tistega njegovega prvinskega izraza ki ga danes komaj dešifrirajo in se ga bodo znanstveniki z vso težavo lotili, da ga bodo prevedli v slovenščino – skratka, prehojena je bila pot od tega prvinskega izraza v tiskani besedi do recimo razvpitega izraza v elektronski obliki. Ampak ta pot ima en skupen imenovalc – besedo, zapisano besedo; in tudi zaradi besede smo zares danes tukaj. Da boste z njo povedali, kaj z dejanji lahko naredimo znotraj družčine, ki ji pripadamo.

Hvala lepa.